

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri Bağlamında İncelenmesi

**Mehtap Şener* - Mustafa Odabaş* - Muharrem Işık* - Azra Güzel Akpulat*
Hakan Kuzeyhan* - Muzaffer Yiğit* - Tuğba Uğurlu***

Öz

Bu araştırmanın amacı; Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nı, programın öğeleri bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu çalışma tarama modeli niteliğinde tasarlanmıştır. Öğretim programına ilişkin görüşlerin belirlenmesinde; öğretim programının temel öğeleri olan hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme-değerlendirme öğeleri esas alınmıştır. Araştırma için gerekli veriler, "Öğretim Programı'na İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı veri toplama aracıyla toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, devlet ortaokullarında görev yapan ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemiyle seçilen 64 fen bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde frekans (f) ve yüzdelerden (%) yararlanılmıştır. Araştırmada, olumlu yönleri olmakla birlikte program hedeflerinin Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olmadığı, program içeriğinin çok yoğun olduğu ve ders sürelerinin öğrenme-öğretme süreçleri açısından yeterli olmadığı, programda ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı ve programda belirtilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin ders süresi açısından uygulanabilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretim Programı, Fen bilimleri, Fen bilimleri öğretim programı, Ortaokul, Öğretmen

Examining the Secondary School 8th Grade Science Curriculum in the Context of Teachers' Views

Abstract

The aim of this research, to evaluate the Secondary School 8th Grade Science Curriculum, in the context of the elements of the program, according to the opinions of the teachers. This study was designed as a scanning model. In determining the opinions about the curriculum; the aim, content, educational situations and measurement-evaluation elements, which are the basic elements of the curriculum, are based on. The necessary data for the research were collected with the data collection tool titled "Teachers' Opinions on the Curriculum". The study group of the research consists of 64 science teachers working in public secondary schools and selected by easily accessible case sampling method. Frequency (f) and percentages (%) were used in the analysis of the obtained data. In the research, although there are positive aspects, the program objectives are not compatible with the general and specific objectives of Turkish National Education, the content of the program is very intense, course durations are not sufficient in terms of learning-teaching processes, it has been concluded that individual differences are not taken into account in the measurement-evaluation

* Okul müdürü, mehtapsener31@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9289-5838, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

* Okul müdürü, mustafaodabas52@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2333-4287, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

* Okul müdürü, isikmuharrem52@gmail.com, ORCID: 000-0003-4132-89-37, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

* Okul müdürü, azraakpulat76@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8836-5984, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

* Okul müdürü, hakankuzeyhan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2139-6940, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

* Okul müdürü, yigitmn52@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4689-2377, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

* Öğretmen, ugurlutugba78@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4112-6059, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

Mehtap Şener - Mustafa Odabaş - Muharrem Işık
Azra Güzel Akpulat - Hakan Kuzeyhan - Muzaffer Yiğit - Tuğba Uğurlu

process in the program and that the measurement-evaluation criteria, methods and techniques specified in the program are not applicable in terms of course duration.

Keywords: Curriculum, Science, Science curriculum, Secondary school, Teacher

Türü: Araştırma makalesi	Gönderim Tarihi: 18.12.2022	Kabul Tarihi: 28.02.2023
---------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

Atıf: Şener, M., Odabaş, M., Işık, M., Güzel-Akpulat, A., Kuzeyhan, H., Yiğit, M., & Uğurlu, T. (2023). Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının öğretmen görüşleri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 1(1), 13-29. doi:10.5281/zenodo.7542110

Giriş

21.yüzyıldaki toplumsal, ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak gereksinim duyulan birey niteliklerine ilişkin beklentilerin değiştiği görülmektedir. Bunun yanında bu değişimler eğitim sistemlerini de etkilemekte, bireylere kazandırılması gereken bilgi, beceri ve yeterliklerde zorunlu bazı değişimler yapma durumu ortaya çıkmaktadır (Taş & Minaz, 2022). 21. yüzyılda, nitelikli insan özelliklerinde çağın getirmiş olduğu farklılıklar bulunmaktadır. Nitelikli insan özellikleri incelendiğinde, bireyin çevresinde meydana gelen değişikliklere uyum sağlaması, teknolojiye ayak uydurabilmesi, bilgiler arasında gerçek bilgiyi seçebilmesi, bilgiyi analiz ve değerlendirme basamaklarından geçirebilmesi, gündelik yaşamda bilgiyi kullanabilmesi ve bilgiyi ürüne dönüştürebilmesi adına temel becerilere ve üst düzey becerilere sahip bireyler olması beklenmektedir (Özcan & Kaptan, 2019). Eğitim programlarında bu özellikler dikkate alınarak, bilgi yerine beceri kazanımına odaklanan öğrenci merkezli, günlük yaşamla ilişki kurulabilen ve bilim ile teknolojinin etkin kullanımına yönelik eğitim anlayışının vizyon olarak yerini aldığı söylenebilir.

Bir dersin öğretimi için gerekli olan; amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşan ve uygulayıcılar tarafından bir kılavuz olarak kullanılan öğretim programı (Yazıcı & Koca, 2008); öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış faaliyetler vasıtasıyla sağlanan öğrenme yaşantıları örüntüsü olarak tanımlanabilir (Demirel, 2017). Bulunduğu çağın özelliklerini yansıtarak ürün ortaya koyan öğretim programı, aynı zamanda bir toplumda çağın gerektirdiği niteliklere sahip insan tipinin yetiştirilmesine de aracılık eder (Doğanay, 2005). Öğretim programları, bir ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini doğrudan etkileyen, geleceğini belirleyen, insanların geleneklerini ve çağdaş değerlerini uyum içinde kaynaştıran, gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerin üzerinde büyük bir duyarlılıkla durdukları eğitim sürecinin çok önemli öğeleridir (Çağlar, 2006).

Öğretim programları; hedef, içerik, eğitim durumu ve ölçme-değerlendirme öğelerinin birleşiminden meydana gelmektedir. (Demirel & Kaya, 2012; Çelik, 2006). Hedefler, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla bireye kazandırılması kararlaştırılan istenilen özelliklerdir (Demirel, 2017). Belirlenmiş olan hedeflere ulaşılabilmesi için oluşturulacak içeriğin belirlenmesinde ise; bireye hangi bilgilerin aktarılacağı ve aktarılan bu bilgilerin nasıl düzenleneceği konuları ön plana çıkmaktadır (Çağlayan & Kıratlı, 2017). Öğrencilere istenilen davranışların kazandırılmasını sağlayan öğrenme yaşantılarının düzenlendiği süreç boyutu, yani "Nasıl öğretilim?" sorusu, programın eğitim durumları ögesini ifade etmektedir (Demirel, 2017). Bütün öğretim programlarında, belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit edebilmek için ölçme ve değerlendirme faaliyetine gereksinim duyulmaktadır (Mamur, 2011).

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda öğrenciyi temel alan öğrenme ortamlarında (problem, proje, argümantasyon, iş birliğine dayalı öğrenme vb.) derslerin yürütülmesi öngörülmüştür. Öğrencilerin bilgiyi anlamlı ve kalıcı olarak öğrenebilmeleri için sınıf/okul içi ve okul dışı öğrenme ortamları, araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme stratejisine göre tasarlanır. Bu bağlamda informel öğrenme ortamlarından da (okul bahçesi, bilim merkezleri, müzeler, planetaryumlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, doğal ortamlar vb.) faydalanılır (MEB, 2018). Fen bilimlerinde öğrenme sürecinde; keşfetme, sorgulama, argüman oluşturma ve ürün tasarlama hedeflenmektedir. Bu süreçte öğrencilerin kendilerini yazılı, sözlü ve görsel olarak ifade ederek iletişim ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine olanak tanıyan fırsatların öğrencilere sunulması beklenmektedir (Taş, 2019). Bunun için öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebilmeleri, düşüncelerini farklı gerekçelerle destekleyebilmeleri ve arkadaşlarının iddialarını çürütmek amacıyla karşıt argümanlar geliştirebilmeleri için bilimsel olgulara yönelik yarar-zarar ilişkisini tartışabilecekleri ortamlar sağlanmalıdır. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı, fen bilimlerini anlayabilen, günlük yaşamında uygulayabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, öğretim programlarının da bu amaçları kazandıracak şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Cumhuriyet tarihi boyunca 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1983, 1990, 1998, 2005, 2012, 2015 (Ergün, Özmantar, Bay & Ağa, 2015; Özmantar & Öztürk, 2017) ve 2018 yıllarında Fen Bilimleri Öğretim Programı'nın değiştiği görülmektedir. Türkiye'de, 2012 yılında eğitim sisteminde köklü bir değişiklik yapılmış ve 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiştir. Eğitim sisteminde meydana gelen bu değişim, mevcut eğitim programlarında değişimi zorunlu kılmıştır. 4+4+4 eğitim sistemini temel alarak geliştirilen programlardan birisi de fen bilimleri dersine yöneliktir. Yeni sisteme uygun olarak geliştirilen ilk fen programı 2013 yılında yayınlanmış olan öğretim programıdır. 2013 yılında yayınlanan fen programının ardından 2017 ve 2018 yıllarında öğretim programı güncellemelerine gidilerek birtakım değişiklikler gerçekleştirilmiştir (Başar & Demiral, 2020). 2018 yılında Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda 3.sınıfta 36, 4. sınıfta 43, 5. sınıfta 36, 6. sınıfta 59, 7. sınıfta 67 ve 8. Sınıfta ise 61 olmak üzere toplamda 302 kazanım belirlenmiştir. Fen bilimleri öğretim programında Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik disiplinleri ile girişimcilik, alternatif düşünme gibi öz yeterliliği artırmaya yönelik becerilere ağırlık verilmiştir (MEB, 2018).

Fen bilimleri doğayı ve doğa olaylarını inceleme ve henüz gözlenmemiş olayları tahmin etme gayretleri olarak tanımlanabilir (Kaptan, 1999). Fen öğretimi, öğrencilerin bir alana ait bilgileri fark etmesini, bilimsel süreçleri kullanmasını, problemlerle baş etmesini, bilimsel bilgileri günlük yaşamlarına aktarmasını, araştırma becerileri kazanmasını ve üst düzey zihinsel becerilerini kullanmasını sağlamaktadır (Korkmaz, 2000). Doğanın keşfedilmesi ve insan-çevre arasındaki ilişkinin anlaşılması sürecinde, bilimsel süreç becerileri ve bilimsel araştırma yaklaşımını benimseyip bu alanlarda karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek; günlük yaşam sorunlarına ilişkin sorumluluk alınmasını ve bu sorunları çözmede fen bilimlerine ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve diğer yaşam becerilerinin kullanılmasını sağlamak; bilim insanlarınca bilimsel bilginin nasıl oluşturulduğunu, oluşturulan bu bilginin geçtiği süreçleri ve yeni araştırmalarda nasıl kullanıldığını anlamaya yardımcı olmak, bütün bireylerin fen okuryazarı olarak yetişmesini amaçlayan Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın temel amaçları arasındadır (MEB, 2018).

*Mehtap Şener - Mustafa Odabaş - Muharrem Işık
Azra Güzel Akpulat - Hakan Kuzeyhan - Muzaffer Yiğit - Tuğba Uğurlu*

Fen Bilimlerinde öğrenmenin kalıcı ve anlamlı hale gelebilmesi için öğrencilerin ön bilgilere sahip olmaları ve öğrenmeye istekli olmalarının yanında, öğrenme yaşantılarının daha somut hale getirilmesi ve öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımlarının da sağlanması gerekir. Öğrencilerin bilgiyi anlamlı ve kalıcı olarak öğrenebilmeleri için sınıf/okul içi ve dışı öğrenme ortamlarının, araştırmaya-sorgulamaya dayalı öğrenme stratejilerine göre tasarlanmasını öneren ve öğrenme sürecini keşfetme, deneme, sorgulama, argüman oluşturma ve ürün tasarlama olarak tanımlayan yeni öğretim programı, deney yapmayı önemli bir bilimsel süreç becerisi olarak kabul etmektedir.

Öğretim programları bir eğitim sistemini oluşturan temel öğelerin başında yer aldığından, eğitimde yenileme ve değiştirme çalışmaları genellikle öğretim programlarına odaklanmaktadır. Öğretim programları; hedef, içerik, eğitim durumu ve ölçme-değerlendirme öğelerinden oluşmaktadır (Demirel & Kaya, 2012; Çelik, 2006). Öğretim programlarının bu öğeleri arasında yakın bir ilişki bulunduğundan, bu öğelerin birinde oluşan bir aksama veya değişim, bütün programı etkileyebilmektedir (Demirel, 2017). Öğretim programı öğeleri arasındaki güçlü bağlantı göz önüne alındığında, öğretim programı geliştirmenin, yenilemenin veya değiştirmenin çok hassas bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır (Çağlayan & Kıratlı, 2017).

Öğretim programları, bir ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini doğrudan etkileyen, geleceğini belirleyen, insanların geleneklerini ve çağdaş değerlerini uyum içinde kaynaştıran, gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerin üzerinde büyük bir duyarlılıkla durdukları eğitim sürecinin çok önemli öğeleridir (Çağlar, 2006). İçinde bulunduğumuz çağın yönelimlerine uygun olarak; sosyal, kültürel ve teknolojik yönlerden daha donanımlı bir nesil yetiştirme isteği, öğretim programlarının yenilenmesi gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Geliştirilmiş ya da yenilenmiş bir programın uygulama sürecinde insan ögesinin etkisi yadsınamaz. Çok iyi hazırlanmış bir program, yetersiz ve kötü bir uygulama ile verimliliğini kaybedebilir (Girgin, 2011). Bir eğitim sisteminin başarısının, o sistemi işletecek olan öğretmenlerin ve diğer personelin niteliğine bağlı olduğu bilinmektedir (Pehlivan, 2008). Uygulanacak olan programın tüm boyutlarının belirlenmesinde aktif rol alan ve hazırlanmış olan programı uygulayan öğretmenlerin görüşleri bu açıdan önem taşımaktadır. Belirlenen bu görüşler, öğretim programına ilişkin sorunların tespit edilmesi, çağın gereklerine uygun daha nitelikli programların hazırlanması ve sorunlara ilişkin olası çözüm yollarının ortaya konması açısından önemlidir.

Alanyazında Fen Bilimleri Öğretim Programına yönelik olarak; karşılaştırma çalışmaları (Karatay, Timur & Timur, 2013; Keskinkılıç-Yumuşak, 2017; Özata-Yücel, 2010) öğretmen görüşleri (Aybek & Aslan, 2015; Dindar & Yangın, 2007; Doğan, 2010; Toraman & Alcı, 2013), bilimsel süreç becerileri (Altınok & Tunç, 2013; Şahin, Öz-Aydın & Yurdakul, 2016) değişkenleriyle yürütüldüğü saptanmıştır. Ayrıca, program karşılaştırması (Özata-Yücel, 2010); programın uygulanabilirliği (Doğan, 2010; Sıcak, 2014), programın uygulanabilirliğinde yaşanan sorunlar (Saban, Aydoğdu & Elmas, 2014; Şahin, Öz-Aydın & Yurdakul, 2016; Toraman & Alcı, 2013) şeklinde bazı çalışmalarında alanyazında bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan alanyazın taramasında, daha önceki Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarına ilişkin bazı çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı, kendisinden önceki programları uygulamadan kaldırdığından, eski öğretim programlarını esas alan çalışmaların güncelliklerini yitirdikleri söylenebilir. Bu çalışmanın

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

güncellik açısından alanyazına önemli ölçüde katkı sağlayacağı ve ileride yapılacak program geliştirme/yenileme çalışmalarına kaynaklık edebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın öğretim programını hazırlayan uzmanlara ışık tutacak ve öğretim programlarının düzenlenmesine kaynaklık edebilecek bir araştırma olacağı beklenmektedir. Fen bilimleri öğretim programının programın öğeleri bağlamında irdelenmesinin, fen bilimleri programının amaçları açısından, öğretmenin ve öğrencinin rolü bakımından, öğretim programının sürecinde faydalanılan yöntemler gibi değişkenler açısından araştırmacılara ipuçları sunacağı düşünülmektedir. Özellikle de bu çalışmanın, program geliştiricilerin, fen bilimleri öğretim programının akışına temel bir çerçeve çizmesi açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir. Ayrıca, çalışmaya konu olan programın, bizzat uygulayıcıları olan öğretmenler tarafından değerlendirilmesi, sağlıklı dönüt alınması ve programın geliştirilip yenilenmesi için gerekli önlemlerin alınması bakımından önemlidir. Kaldı ki öğretim programların başarısında ve güçlüklerin bertaraf edilmesinde öğretmenlerin program hakkındaki bilgi düzeyleri ile tutumlarının çok etkili olduğu bilinmektedir (Yapıcı & Yapıcı, 2010).

Bu araştırmanın amacı; Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nı, programın öğeleri bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın hedeflerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın içeriğine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
3. Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın eğitim durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme sürecine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nı, programın öğeleri bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma, tarama modeli niteliğinde tasarlanmış bir çalışmadır. Geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan tarama modelinde, araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, Ordu ili Altınordu ilçesindeki devlet okullarında görev yapan 64 fen bilimleri öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tamamen mevcut olan, ulaşılması hızlı ve kolay olan öğelere dayanan kolay ulaşılabilir ya da elverişli örnekleme yöntemi, nitel araştırmalarda en sık kullanılan örnekleme yöntemlerindendir (Patton, 2005).

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, Taş ve Kıröğlu (2018) tarafından geliştirilen "Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veri toplama aracı, kapalı uçlu soruların yer aldığı "beşli Likert tipi" bir ölçektir. Ölçekteki ifadeler, "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Hedef ögesine ilişkin 7 madde, içerik ögesine ilişkin 8 madde, eğitim durumları ögesine ilişkin 7 madde ve ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin 6 madde olmak üzere toplam 28 maddeden oluşan veri toplama aracının Cronbach's Alpha katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Alpha güvenirlik değerinin 0,80 ile 1,0 arası olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2016; Kayış, 2009; Tavşancıl, 2014). Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine titizlikle uyulmuş ve bu amaçla gerekli izinler alınmış, katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu imzalatılmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, veri toplama aracındaki maddelere öğretmenlerin katılım oranları ve sayıları tespit edilmiştir. Verilen yanıtların yüzdelik oranlarının yorumlanması sonrasında, araştırmanın bulgularına esas olmak üzere, söz konusu öğretim programı hakkında öğretmenlerin görüşleri ortaya konmuştur.

Bulgular

1. Öğretim Programının Hedef Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin, Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın hedef ögesine ilişkin görüşleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Programın Hedef Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. Program hedefleri açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.	22	31,88	29	42,03	1	1,45	8	11,59	4	5,80
2. Program hedefleri, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uyumludur.	8	11,59	13	18,84	3	4,35	27	39,13	13	18,84
3. Program hedefleri; bireye millî, manevi ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanmıştır.	19	27,54	30	43,48	2	2,90	9	13,04	4	5,80
4. Program, bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemektedir.	18	26,09	28	40,58	2	2,90	9	13,04	7	10,14
5. Program; bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemektedir.	20	28,99	29	42,03	1	1,45	8	11,59	6	8,70

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

6. Program hedeflerinin, öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünüyorum.	16	23,19	28	40,58	2	2,90	11	15,94	7	10,14
7. Program hedefleri, çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmiştir.	10	14,49	14	20,29	6	8,70	24	34,78	10	14,49

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin, hedeflerin açık ve anlaşılır olarak ifade edilmesi, hedeflerin bireye millî, manevî ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlanması, programın bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönden bir bütün olarak gelişimini hedeflemesi, programın bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazandırmayı hedeflemesi ve hedeflerin öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olması konularında olumlu görüş belirttikleri; hedeflerin Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olması ve hedeflerin çağın yönelimlerine uygun olarak belirlenmesi konularında ise olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür.

2. Öğretim Programının İçerik Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin, Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın içerik ögesine ilişkin görüşleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Programın İçerik Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
8. Program içeriği açık ve anlaşılır olarak ifade edilmiştir.	18	26,09	31	44,93	1	1,45	8	11,59	6	8,70
9. Program içeriği, program hedefleriyle uyumludur.	14	20,29	27	39,13	3	4,35	12	17,39	8	11,59
10. Program içeriği ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlanmıştır.	20	28,99	29	42,03	1	1,45	10	14,49	4	5,80
11. Program içeriğinin uygun yoğunlukta olduğunu düşünüyorum.	8	11,59	10	14,49	2	2,90	28	40,58	16	23,19
12. Program içeriği, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlanmıştır.	19	27,54	30	43,48	1	1,45	8	11,59	6	8,70
13. Program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olduğunu düşünüyorum.	17	24,64	29	42,03	1	1,45	9	13,04	8	11,59
14. Program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlandığını düşünüyorum.	14	20,29	25	36,23	1	1,45	14	20,29	10	14,49
15. Program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmiştir.	14	20,29	33	47,83	2	2,90	10	14,49	5	7,25

Mehtap Şener - Mustafa Odabaş - Muharrem Işık
Azra Güzel Akpulat - Hakan Kuzeyhan - Muzaffer Yiğit - Tuğba Uğurlu

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmenlerin, program içeriğinin açık ve anlaşılır olarak ifade edilmesi, program içeriğinin program hedefleriyle uyumlu olması, program içeriğinin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olması, program içeriğinin, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olması, program içeriğinin öğrencilerin gelişim özelliklerine ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olması, program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlanması ve program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verilmesi konularında olumlu görüş belirttikleri; program içeriğinin uygun yoğunlukta olması konusunda ise olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür.

3. Öğretim Programının Eğitim Durumları Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin, Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın eğitim durumları (öğrenme-öğretme süreci) ögesine ilişkin görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Programın Eğitim Durumları Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
16. Program'ın öğrenme-öğretme süreçleri açık ve anlaşılır olarak tanımlanmıştır.	19	27,54	30	43,48	1	1,45	8	11,59	6	8,70
17. Öğrenme-öğretme süreci, öğrenci merkezli olarak oluşturulmuştur.	8	11,59	10	14,49	2	2,90	29	42,03	15	21,74
18. Öğrenme-öğretme süreci, hem kuramsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanmıştır.	18	26,09	31	44,93	1	1,45	8	11,59	6	8,70
19. Öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılmaktadır.	16	23,19	28	40,58	2	2,90	10	14,49	8	11,59
20. Öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığını düşünüyorum.	19	27,54	30	43,48	1	1,45	8	11,59	6	8,70
21. Öğrenme-öğretme süreci, bireysel farklılıklar dikkate alınarak hazırlanmıştır.	8	11,59	10	14,49	1	1,45	29	42,03	16	23,19
22. Öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerini yeterli buluyorum.	9	13,04	13	18,84	1	1,45	26	37,68	15	21,74

Öğrenme-öğretme süreçlerine yönelik öğretmen görüşleri, Tablo 3'teki verilere bağlı olarak değerlendirildiğinde; öğretmenlerin, programda öğrenme-öğretme süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak tanımlanması, öğrenme-öğretme sürecinin hem kuramsal hem de uygulamaya dönük olarak planlanması, öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanılması, öğrenme-öğretme sürecinin öğrenci merkezli olarak oluşturulması, öğrenme-öğretme sürecinin, çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlanması konularında olumlu görüş belirttikleri; öğrenme-öğretme sürecinin, bireysel farklılıkları dikkate alarak

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

hazırlanması, öğrenme-öğretme sürecinin, öğrenci merkezli olarak oluşturulması ve öğrenme-öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerinin yeterli olması konularında ise olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür.

4. Öğretim Programının Ölçme ve Değerlendirme Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin, Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın ölçme-değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Programın Ölçme-Değerlendirme Ögesine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
23. Program'da, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve teknikleri açık ve anlaşılır olarak belirtilmiştir.	20	28,99	29	42,03	1	1,45	8	11,59	6	8,70
24. Ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olduğunu düşünüyorum.	16	23,19	26	37,68	2	2,90	11	15,94	9	13,04
25. Belirtilen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğunu düşünüyorum.	19	27,54	30	43,48	1	1,45	9	13,04	5	7,25
26. Program'da ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğunu düşünüyorum.	17	24,64	28	40,58	1	1,45	9	13,04	9	13,04
27. Ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alındığını düşünüyorum.	5	7,25	8	11,59	2	2,90	30	43,48	19	27,54
28. Program'da ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olduğunu düşünüyorum.	6	8,70	9	13,04	1	1,45	31	44,93	17	24,64

Tablo 4 incelendiğinde; öğretmenlerin, uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerinin açık ve anlaşılır olarak belirtilmesi, ölçme ve değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleri ile uyumlu olması, ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olması ve ölçme ve değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olması konularında olumlu görüş belirttikleri; ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınması ve programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin süre açısından uygulanabilir olması konularında olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma ve Sonuç

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının hedeflerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; program hedeflerinin açık ve anlaşılır olduğu, hedeflerin bireye millî, manevî ve evrensel değerleri kazandıracak şekilde hazırlandığı, programın bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönden bir bütün olarak gelişimini ve bilgi, beceri, değer, tutum ve estetik duyarlılık kazanmasını hedeflediği, hedeflerin öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu ve hedeflerin çağın yönelimlerine uygun olarak belirlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar, Demirel (2017) tarafından ifade edilen “Hedefler; ait olduğu döneme uygun ve tutarlı olmalı, içerikle uyumlu, öğrenci düzeyine uygun ve gerçekleştirilebilir nitelikte olmalı, net ve anlaşılır olarak ifade edilmelidir.” görüşü ile paralellik göstermektedir. Gömleksiz ve Bulut’a (2006) göre, öğretim programlarında öğrencilerin dünyadaki küresel sorunlara ve gelişmelere ilişkin duyarlılık geliştirebilecekleri hedefler belirlenmelidir. Çelik (2006) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımızı destekleyen çalışmada, öğretim programı hedeflerinin net ve açık ifade edilmesi gerektiği açıklanırken; Aykaç ve Başar (2005) tarafından yapılan çalışmada, amaçların sınırlandırılması, sadeleştirilmesi ve içerikle bağlantılı olarak saptanması gerektiği belirtilmiştir. Doğanay ve Sarı (2008) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, amaç ve kazanımların öğrencilere yaratıcılık, sorun çözme, araştırma yapma gibi becerileri kazandırmaya dönük hazırlanması gerektiği sonucu araştırma bulgularımızla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda; öğretmenlerin, program hedeflerinin Türk Milli Eğitimi’nin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olmadığı yönünde olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür. Bu görüşün oluşmasında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından program değişikliğinin gerekçeleri sayılırken, dünyadaki gelişmelere, dünyayla uyuma, uluslararası düzeyde gerçekleştirilen sınavların sonuçlarına, bilimsel araştırmalara ve evrensel değerlere çok sık vurgu yapılmasının da etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, program hedeflerinin Türk Milli Eğitimi’nin genel ve özel amaçlarıyla uyumlu olmadığı yönünde olumsuz görüş belirtilmesinde, öğretmenlerin üyesi oldukları sendikanın veya kendi dünya görüşlerinin de etkili olduğu söylenebilir.

Çağımızda, bir öğretim programının yerel veya bölgesel düzeyde kalması, ulusal sınırları aşamaması beklenemez. Çünkü öğretim programlarının şekillendireceği bireylerin, sadece doğup büyüdükları ülkenin değil, dünya ailesinin de üyesi olduğu bir gerçektir. Bu durumda, uluslararası alanda rekabet edebilecek güce ulaşabilmek için programların da ulusal ve uluslararası olma dengesini koruyacak, yerellik ve evrensellik çatışmasını ortadan kaldıracak şekilde hazırlanması önem taşımaktadır. Öğretim programı hedeflerinin, ulusal eğitim sisteminin genel ve özel hedefleriyle uyumlu olması, ulusal ve evrensel değerler arasında denge sağlanması, ulusal ve evrensel özelliklerin yanı sıra yerel ve bölgesel özelliklere de yer vermesi, hitap ettiği toplumun değerleri, inançları ve normlarını dikkate alması ve dünyadaki eğilimlere uygun olması gerekir (Çelik, 2006; Demirel, 2017; Gömleksiz ve Bulut, 2006; Kiroğlu, 2011).

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nın içeriğine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; program içeriğinin açık ve anlaşılır olarak ifade edildiği, program içeriğinin program hedefleriyle uyumlu olduğu, program içeriğinin ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olarak hazırlandığı, program içeriğinin, bireyin ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak hazırlandığı, program içeriğinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olduğu, program içeriğinin öğrenme-öğretme ilkelerine uygun hazırlandığı ve program içeriğinde ulusal ve evrensel bilgi, olay ve sorunlara dengeli olarak yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar, Demirel (2017) tarafından ifade edilen “İçerik, hedeflerle tutarlı ve öğrenciler için anlamlı olmalı; içerik çağdaş gelişmelerle ve bilgilerle uyumlu olmalı; içerik seçiminde öğrencilerin ilgisi, ihtiyaçları, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişim özellikleri dikkate alınmalı; içerik teorik ezbercilikten uzak ve uygulamaya dönük olmalı; içerik düzenlemesinde yakından uzağa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ilkelerine uyulmalıdır.” görüşü ile paralellik göstermektedir. Doğanay ve Sarı (2008) yaptıkları çalışmada, program içeriklerinin öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilgili olmasının öğretmenler tarafından önemsendiğini ortaya koymuşlardır. Dinç ve Doğan (2010) yaptıkları çalışmada, içeriği oluşturan konuların öğrencilerin günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları konulardan seçilmesinin, öğrenciler tarafından içeriğin daha kolay anlaşılıp kavranmasını sağladığını tespit etmişlerdir.

Yapılan çalışmada; öğretmenlerin, programın içeriğinin çok yoğun olduğu yönünde olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür. Bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeyle birlikte yaşanan bilgi patlaması, yeni bilgilerin programa yansıtılmasını gerekli kılmaktadır. Burada önemli olan, programa bilgi yoğunluklu bir içerik yüklemek değil; öğrencilerin gelişim ve olgunlaşma düzeylerine uygun, tutarlı, yararlı, dengeli, güncel, çağdaş, hedeflerle uyumlu, sistemli bir bilginin içerik olarak sunulması olmalıdır. Kabapınar ve Ataman (2010) tarafından yapılan ve araştırma bulgularımız destekleyen çalışmada, konuların fazla oluşu, öğretmenler tarafından öğretim programlarına getirilen bir eleştiri ve sorun olarak kaydedilirken; Doğanay ve Sarı (2008) tarafından yapılan çalışmada, temel bilgilere yeterince yer verilmemesi, içerikle ilgili olarak programların zayıf yönü olarak ifade edilmiştir. Dinç ve Doğan (2010) tarafından yapılan ve konu sayısı ile içerik bilgisinin çok yoğun olmasının, öğretim programları için önemli bir problem kaynağı olduğunun tespit edildiği sonuç araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nın eğitim durumlarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; Program’da öğrenme-öğretme süreçlerinin açık ve anlaşılır olarak tanımlandığı, öğrenme-öğretmen sürecinin, hem kuramsal hem de uygulamaya dönük olarak planlandığı, öğrenme-öğretme sürecinde çağdaş eğitim teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanıldığı, öğrenme-öğretme sürecinin çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerine uygun olarak tasarlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar, Demirel (2017) tarafından ifade edilen “Hedeflere uygun öğrenme-öğretmen stratejileri, yöntem ve teknikleri kullanılmalı, kolay ulaşılabilir eğitim materyalleri belirlenmelidir” görüşü ile paralellik göstermektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde benimsenen yaklaşımlar öğrencilerin yaşadıkları öğrenme güçlüklerinin nedenlerinden biri olduğundan (Baş, 2017; Sarı ve Tertemiz, 2017), program geliştirme sürecinde; eğitim durumlarının, çağdaş eğitim teknolojilerinden üst düzeyde yararlanmayı sağlayacak, güncel öğrenme model ve stratejilerine uygun olarak çağdaş öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerini kullanabilecek şekilde düzenlenmesi önemlidir. Etkinlikler için sınıf koşullarının uygun olmaması, gerekli materyal ve kaynağın bulunmaması, öğrenme-öğretme süreciyle ilgili olarak öğretmenler tarafından ifade edilen olumsuzluklardan bazılarıdır (Aykaç ve Başar, 2005; Canerik, 2005; Dinç ve Doğan, 2010).

Yapılan çalışmada; öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecinin, bireysel farklılıkları dikkate almadığını, öğrenme-öğretme sürecinin öğrenci merkezli olmadığını ve öğrenme-

öğretme süreçleri için ayrılan ders sürelerinin yeterli olmadığını belirttikleri görülmüştür. Öğretmenler tarafından belirtilen bu görüşler, Demirel (2017) tarafından ifade edilen “Öğrenme-öğretme süreçleri bireyin temel gereksinimlerine, hazırbulunuşluk düzeyine ve gelişimsel özelliklerine uygun olmalı, öğrenme-öğretme süreçleri ilgi çekici ve öğrenci merkezli olarak planlanmalıdır” görüşüyle tezat oluşturmaktadır. Gömleksiz ve Bulut (2006) tarafından yapılan çalışmada öğrenme-öğretme süreçlerinin, öğrencilerin ilgi ve meraklarını dinç tutacak, araştırarak ve sorgulayarak bilgiye ulaşmalarını sağlayacak şekilde öğrenci merkezli olarak planlanması gerektiği ifade edilmektedir. Bireyler farklı fizyolojik, psikolojik ve bilişsel özelliklere sahip olduklarından, farklı öğrenme tarzlarına da sahiptirler. Özbay’a (2009) göre öğrenciler, farklı öğrenme gereksinimlerine ve tarzlarına sahip olduklarından, eğitim öğretim etkinliklerinden eşit oranda yararlanamazlar. Bundan dolayı, eğitim-öğretim faaliyetlerinde karşılaşılan en ciddi problemlerden birinin, bireysel farklılıklardan kaynaklı öğrenme eşitsizliğine etkili çözüm bulmak olduğu söylenebilir (Demir, 2008). Bu sorunun çözümü için, her öğrencinin bir diğerinden farklı olduğunu dikkate alan öğretim programlarının hazırlanması gerekir. İleri düzeyde teknoloji kullanımına dayalı, çağdaş öğrenme model ve stratejilerinin uygulandığı, güncel öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı bir öğretim etkinliği için zamanın etkili ve verimli kullanılması gerektiği bir gerçektir. Bundan dolayı, program içeriği ile eğitim durumları, zaman unsurunun dikkate alınarak planlanmasını gerektirmektedir. Doğanay ve Sarı (2008) yapılan ve zaman sorununun öğretim programlarında aşılması gereken en önemli problemlerden biri olduğu sonucu araştırma bulgularımızla örtüşmektedir. Kabapınar ve Ataman (2010) tarafından yapılan çalışmada, araştırma bulgularımıza benzer olarak, konuların fazlalığından kaynaklanan süre yetmezliğinin, öğretmenler tarafından öğretim programlarına getirilen bir eleştiri olduğu belirtilmiştir.

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nın ölçme-değerlendirme ögesine yönelik bulgular değerlendirildiğinde; programda uygulanacak ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerinin açık ve anlaşılır olarak belirtildiği, ölçme-değerlendirme ölçütlerinin, program hedefleriyle uyumlu olduğu, ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, program içeriğine uygun olduğu, ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin çağın yönelimlerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçların, Demirel (2017) tarafından açıklanan “ölçme-değerlendirme durumu açık, seçik ve anlaşılır olmalı, öğrencinin yaşına, sınıf düzeyine, sözcük dağarcığına uygun olmalıdır” temel ilkeleriyle uyumlu olduğu görülmüştür. Ölçme-değerlendirme süreci, çocuklara edindirmeyi düşündüğümüz olumlu davranışların çocuklar tarafından edinilip edinilmediği hakkında bir yargıya vararak, ileriye dönük planlama yapma açısından önemli bir süreçtir (Demirel, 2017). Öğretim programı ölçme-değerlendirme ölçütleri ile yöntem ve tekniklerinin açık ve anlaşılır bir biçimde belirtilmesi, hedeflerle ve dersin içeriğiyle uyumlu olması, öğrencilerin ilgili ders sonunda belirlenen amaçlara ulaşma düzeylerinin belirlenmesi açısından önemlidir (Çağlayan & Kıratlı, 2017). Öğretim programında öngörülen ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin, kazanımları ölçebilecek nitelikte olması gerekir (Gömleksiz & Bulut, 2006).

Araştırma sonucunda; öğretmenlerin, ölçme-değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı ve programda ifade edilen ölçme-değerlendirme ölçüt, yöntem ve tekniklerinin zaman açısından uygulanabilir olmadığı yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Kabapınar ve Ataman (2010) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, kalabalık sınıf mevcutlarının, çok fazla olan ölçme formlarının ve kısıtlı olan ders saatlerinin, ölçme-değerlendirme faaliyetlerini gereği gibi uygulamayı ve denetlemeyi güçleştirdiği sonucu

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Ersoy (2006) yaptığı çalışmada, ölçme-değerlendirme faaliyetlerinin amacına uygun olarak yapılmasının önündeki önemli engellerden birinin zaman sorunu olduğunu belirtmiştir. Yapıcı ve Demirdelen (2007) ile Güven (2011) yaptıkları çalışmalarda ulaştıkları, ölçme-değerlendirme araçlarının çokluğundan ve zaman sınırlılığından dolayı güçlükler yaşandığı sonucu araştırma bulgularımızla paralellik göstermektedir. Aykaç ve Başar (2005) tarafından yapılan çalışmada, öğretim programlarında öğretmenlerin en fazla ölçme-değerlendirme ögesinde zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Gömleksiz ve Bulut (2005) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin öğretim programlarında ölçme-değerlendirme ögesini, diğer ögelere oranla daha olumsuz buldukları ortaya çıkmıştır. Programın diğer ögelerinde olduğu gibi, ölçme-değerlendirme ögesinde de bireysel farklılıkların dikkate alınması önemlidir. Bireyler farklı fizyolojik, psikolojik ve bilişsel özelliklere sahip olduklarından, her öğrencinin bir diğerinden farklı olduğunu dikkate alan öğretim programlarının hazırlanması önemlidir.

Öneriler

1. Öğretim programının yürütülmesinde en büyük rol öğretmenlere düştüğünden; program geliştirme sürecinin her aşamasına öğretmenlerin aktif katılımları sağlanmalı, öğretmenlerin programa ilişkin görüş ve önerileri program geliştirmenin her aşamasında dikkate alınmalıdır.
2. Programın başarısında, öğretmenlerin programa yönelik olumlu tutum geliştirmeleri önemli olduğundan; öğretmenler, programın hedefleri, içeriği, öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme süreçleri hakkında daha sistemli ve daha etkili hizmet içi eğitim faaliyetleriyle bilgilendirilmelidir.
3. Programın bilgi yoğunluklu içeriği sadeleştirilmeli; öğrencilerin gelişim ve olgunlaşma düzeylerine uygun, tutarlı, yararlı, dengeli, güncel, çağdaş, hedeflerle uyumlu bir içerik sunulmalıdır.
4. Öğrenme-öğretme süreçleri, öğrencilerin ilgi ve meraklarını dinç tutacak, araştırarak ve sorgulayarak bilgiye ulaşmalarını sağlayacak, öğrenci merkezli ve bireysel farklılıkları dikkate alıcı olarak planlanmalıdır.
5. Öğrencilerin başkalarının düşüncelerini ve bakış açılarını ciddiye almaları, çevrelerindeki olayları göz önünde bulundurmaları, öğrendiklerini uygulayarak zihinlerini aktif olarak kullanmaları önemlidir. Bu noktada öğretim programın öğrencilerin yaratıcı fikirler geliştirmelerini ve bu fikirler yardımıyla özgün çalışmalar ortaya koymalarını sağlamalıdır.
6. Daha etkili bir ölçme-değerlendirme yapılabilmesi için, programda önerilen ölçme-değerlendirme formları azaltılmalıdır.
7. Programın öğrenci merkezli olma ve bireysel farklılıkları dikkate alma özellikleri ön plana çıkarılmalı; programın tam olarak anlaşılabilmesi ve etkili bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli kamuoyu desteği sağlanmalıdır.

Mehtap Şener - Mustafa Odabaş - Muharrem Işık
Azra Güzel Akpulat - Hakan Kuzeyhan - Muzaffer Yiğit - Tuğba Uğurlu

Kaynakça

- Altınok, M. A. & Tunç, T. (2013). Bilimsel süreç becerileri bağlamında geçmiş Türk fen programlarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10(4), 22-55.
- Aybek, B. & Aslan, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 3. Sınıf fen bilimleri dersi öğretim programına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 883-894.
- Aykaç, N. & Başar, E. (2005). İlköğretim Türkçe dersi eğitim programının değerlendirilmesi. Eğitimde yansımalar VIII. *Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* içinde (s. 343-361). Ankara: Sim Matbaası.
- Baş, M. (2017). 2009 ve 2015 ortaokul fen bilimleri dersi öğretim programları ile 2017 ortaokul fen bilimleri dersi öğretim programı karşılaştırması. *Yüzüncüyıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 1219-1258
- Başar, T. & Demiral, Ü. (2020). 2013, 2017 ve 2018 fen bilimleri dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 261-292
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çağlar, S. (2006). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin işledikleri disiplin suçları ve aldıkları disiplin cezaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Çağlayan, E. & Kıratlı, A. D. (2017). Resim bölümlerinde uygulanan eğitim programları hakkında öğretim elemanı görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (4), 780-793
- Canerik, H. (2005). Sosyal bilgiler programı ve öğretimi. Y. Kavak & E. Taşdemirci (Ed). *Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu* içinde (s. 362-371) Ankara: Sim Matbaası.
- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sisteminde hedefler ve hedef belirlemede yeni yönelimler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(7), 1-15.
- Demir, T. (2008). Türkçe eğitimi bölümü öğrencilerinin öğrenme stilleri ve bunların çeşitli değişkenlerle ilişkisi (Gazi Üniversitesi örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 129-148
- Demirel, Ö. & Kaya, Z. (2012). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. Ö. Demirel & Z. Kaya (Ed.). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dinç, E. & Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 17-49

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

- Dindar, H. ve Yangın, (2007). İlköğretim fen ve teknoloji dersi öğretim programına geçiş sürecinde öğretmenlerin bakış açılarının değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 185-198.
- Doğan, Y. (2010). Fen ve teknoloji dersi programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 86-106.
- Doğanay A. & Sarı M. (2008). Öğretmen gözüyle yeni sosyal bilgiler programı: Adana ilinde bir araştırma. *İlköğretim Online*, 7(2), 468-484
- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. C. Öztürk & D. Dilek (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ergün, M., Özmantar, M. F., Bay, E. & Ağaç, G. (2015). Cumhuriyetin ilanından günümüze eğitimde program geliştirmede ve fen bilimleri programlarında yaşanan değişim ve gelişimler. M. F. Özmantar, A. Öztürk & E. Bay (Ed.), *Reform ve Değişim Bağlamında Ortaokul Fen Bilimleri Öğretim Programları Kitabı* içinde (s. 407-424). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ersoy, F. (2006). Öğretmen adaylarının gelişim dosyasına dayalı değerlendirmeye ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 5(1), 85-89.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet dönemi (1929-1930, 1949, 1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 11-26,
- Gömleksiz, M.N. & Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12 (47), 393-421
- Güven, A. Z. (201). İlköğretim II. kademe Türkçe dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 121-133
- Kabapınar, Y. & Ataman, M. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler (4-5. Sınıf) programlarındaki ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 9(2), 776-791,
- Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Karatay, R., Timur, S. & Timur, B. (2013). 2005 ve 2013 yılı fen dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 233-264.
- Kayış, A. (2009). Güvenirlilik analizi. Ş. Kalaycı (Ed.). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keskinkılıç-Yumuşak, G. (2013). Fen dersinde zihin haritalarının kullanımının öğrenci başarısına etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 1-5.

- Kıroğlu, K. (2011). *En Son değişikliklerle yeni ilköğretim programları (1-5. sınıf)*. Ankara: Pegem Akdemi Yayıncılık.
- Korkmaz, H. (2000) Fen öğretiminde araç-gereç kullanımı ve laboratuvar uygulamaları açısından öğretmen yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(5), 242-252.
- Mamur, N. (2011). Görsel sanatlar eğitimi alan öğretmen adaylarının alanlarına yönelik ölçme ve değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlikleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 9(3), 597-626
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Ortaokul Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özata-Yücel, E. (2010). 2005 ilköğretim fen ve teknoloji programının hedefler ve içerik açısından farklı ülkelerin programlarıyla karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 293-310.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap
- Özcan, C. & Kaptan, F. (2019). 2018 yılı fen bilimleri öğretim programının fen bilimleri için uyarlanmış Bloom Taksonomisine göre incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 78-90
- Özmantar, M. F. & Öztürk, A. (2017). Problem solving skill in primary mathematics curricula documents of the republican period. *International Journal of Social and Educational Sciences* 4(7), 120-146.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Pehlivan, H. (2008). *Etkili öğretim için öğretmen davranışları*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Şahin, S., Öz-Aydın S. & Yurdakul, B. (2016). Fen ve teknoloji dersi öğretim programı yedinci sınıf insan ve çevre ünitesindeki etkinliklerin bilimsel süreç becerileri açısından değerlendirilmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik İtmi Dergisi*, 10(1), 32-59.
- Sarı, M. H. & Tertemiz, N. (2017). Ortaokul 4. sınıfta dienes ilkelerine göre yapılandırılmış geometri etkinliklerinin öğrenci başarısına ve kalıcılığa etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 1-23.
- Sıcak, A. (2014). Fen ve teknoloji öğretim programı sarmallığının incelenmesi: 2005 fen ve teknoloji öğretim programı örneği. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 182-192.
- Taş, H. & Kıroğlu, K. (2018). 2017 ilkokul sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 697-716.
- Taş, H. & Minaz, M. B. (2022). The acquisition level of 21st century skills in the primary education 4th grade social sStudies curriculum. *Education Quarterly Reviews*, 5(2), 600-611.
- Taş, H. (2019). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin fen bilimleri laboratuvarı malzemelerini tanıma düzeyleri. S. Olkun, M. E. Deniz, M. Toran, M. H. Sarı & H. Kamışlı (Ed.).

Ortaokul 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

İlköğretim Çalışmaları: Bütünsel Açıdan Çocuk içinde (s. 173-192). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Toraman, S. ve Alıcı, B. (2013). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin yenilenen fen bilimleri dersi öğretim programına ilişkin görüşleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 56, 11-22.

Yapıcı, M. & Demirdelen C. (2007). İlköğretim 4. sınıf Türkçe öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(2), 204-212.

Yapıcı, Ş. & Yapıcı, M. (2010). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yazıcı, H. & Koca K. (2008). Sosyal bilgiler öğretim programı. B. Tay & A. Öcal (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.